

Wybrane problemy edukacji gdyńskiej – wokół szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w Gdyni w latach 1927–1939

Karina Bogdaniuk-Sierant | Uniwersytet Gdański
<https://orcid.org/0000-0002-6558-2588>

Streszczenie

Słowa kluczowe:
edukacja, szkoły,
rozwój edukacji
w Gdyni w latach
II Rzeczypospolitej

W artykule zostały przedstawione niektóre problemy edukacji gdyńskiej w latach 1927–1939. Gdynia, będąc symbolem możliwości rozwojowych odradzającego się państwa polskiego, stała się też miastem niezaspokojonych potrzeb oświatowych jego mieszkańców. Przyczyną tego były wyraźne dysproporcje pomiędzy szybko wzrastającą liczbą ludności a możliwościami kadrowymi czy lokalowymi gdyńskich szkół. Kłopoty szkolnictwa gdyńskiego ujawniły się już na poziomie szkolnictwa powszechnego. Natomiast szkolnictwo średnie ogólnokształcące należało tworzyć w Gdyni od podstaw. Młodzież gdyńska była zmuszona dojeżdżać do szkół średnich w Wejherowie lub w Gdańsku. Odczuwany był brak państwowej szkoły średniej ogólnokształcącej, do której mogłaby uczęszczać młodzież z rodzin mniej zamożnych. Również rodziny lepiej usytuowane materialnie odczuwały brak możliwości kształcenia dzieci w miejscowej szkole średniej. Z przeprowadzonej dotychczasowej analizy badań wynika, że na kształtowanie się sieci szkolnej ma wpływ wiele czynników.

Selected problems of Gdynia education around the general secondary education in Gdynia in the years 1927–1939 (Summary)

Keywords:
education, schools,
educational growth
in Gdynia

The article presents some of the problems of Gdynia's education in the years 1927–1939. Gdynia, being a symbol of the developing opportunities of the re-born Polish state, also became a city of unsatisfied educational needs of its inhabitants. The reasons for this were clear disproportions between the rapidly growing population and the staffing or premises capacity of Gdynia schools. The troubles of the Gdynia education revealed themselves at the level of general education. On the other hand, general secondary education had to be created in Gdynia from scratch. Youth from Gdynia was forced to commute to secondary schools in Wejherowo or Gdańsk. There was a lack of a state general secondary school that could be attended by young people from less affluent families. Also, families with better financial resources suffered from the

inability to educate their children in the local secondary school. The research analysis carried out so far shows that the shaping of the school network is influenced by many factors.

Wstęp

Problemy rozwoju szkolnictwa i oświaty w Gdyni w latach 1927–1939 dotyczą między innymi szkolnictwa powszechnego oraz średniego. Pomimo licznych opracowań poświęconych Gdyni tematyka szkolnictwa nie doczekała się pełnego zobrazowania. Analizując początki szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w Gdyni, należy odwołać się do jej sytuacji oświatowej w latach II Rzeczypospolitej. W tym okresie możliwości zaspokajania potrzeb edukacyjnych mieszkańców Gdyni pogarszały się proporcjonalnie do tempa rozwoju społeczno-gospodarczego miasta (Wapiński 1980: 91–92). Rozbudowa portu i prace z tym związane spowodowały bardzo szybki napływ ludności do Gdyni. Byli to przede wszystkim przedstawiciele wolnych zawodów, urzędnicy państwowi, ekonomiści, inżynierowie, handlowcy, rzemieślnicy oraz robotnicy (Bukowski 1979: 217).

Szkolnictwo powszechne w Gdyni

Problemy szkolnictwa gdyńskiego ujawniły się na wszystkich szczeblach kształcenia, a wynikały ze wzrostu liczby ludności i nienadążającymi za tym możliwościami kadrowymi oraz lokalowymi gdyńskich szkół. Sieć szkół na terenie Gdyni i okolicznych miejscowości, takich jak np. Oksywie, Chylonia, Cisowa, Orłowo, Kolibki (które miały stać się jej dzielnicami) (Grzybowski 2016: 87), tworzyły placówki jedno- lub dwuklasowe, mieszczące się w starych budynkach, niekiedy – jak w przypadku samej Gdyni – w chłopskiej chałupie (Widernik 1980: 148). Wiele problemów pojawiło się z dostosowaniem dawnych szkół pruskich do założeń organizacyjnych obowiązujących w państwie polskim (Grzybowski 2016: 88). Realizowane plany i programy nauczania w szkołach powszechnych w Gdyni w 1920 roku miały charakter przejściowy. Brakowało polskich nauczycieli, którzy mogliby zagwarantować realizację programów kształcenia w języku polskim (Grzybowski 2016: 88), w związku z tym przyjęto zasadę stopniowego wprowadzenia nauki w języku polskim. Z początkiem 1921 roku ostatecznie dokonano zespolenia szkolnictwa pomorskiego z systemem oświatowym II Rzeczypospolitej. Dzięki temu szkolnictwo ogólnokształcące w Gdyni zyskało stabilne podstawy organizacyjne (Trzebiatowski 1979: 28–37).

Tymczasem sytuacja edukacyjna Gdyni systematycznie się pogarszała. Po otrzymaniu w 1926 roku praw miejskich liczba mieszkańców miasta szybko rosła, z 13 780 osób w 1927 roku do 129 000 osób w 1939 roku („Rocznik Statystyczny Gdyni” 1926–1939). Liczba ludności dwukrotnie przekroczyła poziom, który przewidywał wcześniejszy plan rozwoju Gdyni. Nieustannie też poszerzał się obszar Gdyni poprzez systematyczne włączanie do niej sąsiadujących z nią miejscowości, takich jak Oksywie, Obłuże,

Chylonia, Grabówek, Witomino czy Mały Kack (Widernik 1968: 75–94). Rosnąca liczba mieszkańców generowała pilną potrzebę uruchamiania nowych szkół powszechnych w poszczególnych dzielnicach Gdyni. Coraz większe problemy oświatowe w Gdyni mogły być rozwiązane jedynie poprzez inwestycje oświatowe. W 1926 roku przystąpiono do wznoszenia 7-klasowej szkoły powszechnej przy ul. 10 Lutego. Jej budowę ukończono w 1928 roku, dzięki czemu część gdyńskich dzieci mogła rozpocząć nowy rok szkolny 1928/29 w nowym budynku (Grzybowski 2016: 88). W latach 30. powstawały kolejne szkoły powszechne w Gdyni. W tym okresie wybudowano 13 nowych szkół powszechnych. Natomiast w roku szkolnym 1937/38 w Gdyni działało 16 publicznych szkół powszechnych, do których uczęszczało około 11,4 tys. uczniów, a uczyło 204 nauczycieli („Rocznik Statystyczny” 1937–1938: 89–90). Liczba szkół powszechnych w całym okresie międzywojennym była niewystarczająca. Gdyńskie publiczne szkoły powszechne były na ogół przeludnione (Widernik 1970: 150). W niektórych szkołach nauka odbywała się nawet na trzy zmiany. W okresie międzywojennym szkolnictwo powszechne w Polsce z założenia miało obowiązkiem szkolnym objąć wszystkie dzieci w wieku szkolnym (Mauersberg 1974: 36–37). Jako że gdyńskie publiczne szkoły powszechne borykały się z różnymi problemami, były wspierane przez prywatne szkoły powszechne (Widernik 1970: 150).

Prywatne szkoły średnie w Gdyni

W miarę rozwoju sieci szkolnictwa powszechnego w Gdyni rodziła się konieczność organizowania edukacji na poziomie średnim. Jednakże szkoły średnie w latach burzliwego rozwoju portu i miasta Gdyni na ogół zaspokajały potrzeby tylko dobrze sytuowanej części ludności tego miasta. Brakowało państwowej szkoły średniej ogólnokształcącej, która ułatwiłaby kształcenie młodzieży pochodzącej z rodzin robotniczych. Powstające szkoły średnie ogólnokształcące były płatne, a tym samym niedostępne dla uboższej młodzieży (Bukowski 1979: 211).

Rozwój szkolnictwa powszechnego w Gdyni w latach II Rzeczypospolitej można określić jako trudny, natomiast obraz rozwoju szkolnictwa średniego ogólnokształcącego przedstawia się „dramatycznie” (Grzybowski 2002: 141). Szkolnictwo tego szczebla należało tworzyć od podstaw. W 1927 roku młodzież gdyńska, z braku szkoły średniej ogólnokształcącej, zmuszona była uczęszczać do szkół średnich w Wejherowie lub w Gdańsku („Rocznik Gdyński” 1984: 171).

Początki rozwoju szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w Gdyni przypadają na rok 1927. Wówczas powstało w Gdyni pierwsze gimnazjum prywatne założone przez dr. Teofila Zegarskiego (Grzybowski 2002: 142). Była to szkoła koedukacyjna typu humanistycznego. Mieściła się ona początkowo w niewielkim domu Sióstr Miłosierdzia przy ulicy Starowiejskiej. Odpowiednie warunki pracy nastąpiły dopiero w roku szkolnym 1928/1929. Wtedy oddano do dyspozycji szkoły, część budynku Publicznej Szkoły Powszechnej przy ul. 10 Lutego. W następnym roku Zegarski wynajął na

potrzeby szkoły wille „Promienna” na Kamiennej Górze w Gdyni. Nie nadawała się ona jednak do wykorzystania w charakterze budynku szkolnego. W szkole panowała ciasnota, poza tym zarówno nauczycielom, jak i uczniom przeszkadzał silny wiatr od morza (Grzybowski 2002: 142). Właściwe warunki pracy Zegarski mógł znaleźć dopiero w murach własnego budynku. Mając to na uwadze, przy finansowej pomocy rodziny kupił teren położony w Orłowie. W 1930 roku, po zatwierdzeniu planów budowy i uzyskaniu kredytu, mógł rozpocząć budowę gmachu szkoły (Grzybowski 2002: 142). Nowy budynek szkoły, w pełni odpowiadający wymogom, oddano do użytku w czerwcu 1931 roku. Przy szkole zorganizowano internat dla chłopców. Budynek szkoły był w pełni dostosowany do potrzeb edukacyjnych. Jej bazę lokalową tworzyło dziesięć sal lekcyjnych. Były to pracownie: fizyczno-chemiczna i zajęć praktycznych, duża sala gimnastyczna, pokój nauczycielski, kancelaria i gabinet dyrektora. Szkoła posiadała dobrze zaopatrzoną bibliotekę dla uczniów i nauczycieli. Pierwsza matura odbyła się w 1934 roku (Grzybowski 2002: 142).

Na temat działalności dyrektora Zegarskiego pisano w „Dzienniku Gdyńskim” (5.03.1931):

Gdynia ma tylko jedno gimnazjum tj. gimnazjum p. dr. Zegarskiego. (...) Mieszczące się chwilowo w wili „Promiennej” na Kamiennej Górze, a mające niebawem być przeniesione do Orłowa. Obecnie gimnazjum p. dr. Zegarskiego ma 5 klas. Z początkiem nowego roku szkolnego uruchomiona będzie nowa klasa, tj. szósta. Jest to gimnazjum humanistyczne, odbiegające jednak w niektórych przypadkach od państwowych gimnazjów. Obejmuje większy program co do języków nowożytnych i daje uczniom większy stopień samodzielności i praktyczności przez prowadzenie do programu różnych robótek z zakresu rzemiosła i nawet sztuki (Sokolowska 2001:30).

Dobre warunki lokalowe nie zagwarantowały gimnazjum dr. Zegarskiego trwałego bytu, ponieważ szkoła, mimo że posiadała prawa szkół państwowych, nie otrzymywała subwencji z kasy państwowej. Utrzymywała się z opłat wnoszonych przez uczniów. Dodatkowo uczniowie z rodzin gorzej sytuowanych korzystali ze zniżek, a najbiedniejsi uczęszczali do szkoły bezpłatnie. Nie sprzyjało szkole jej usytuowanie w Orłowie, oddalonym o kilka kilometrów od centrum Gdyni. Otwarto dwa nowe gimnazja, zlokalizowane bliżej centrum Gdyni, które stały się bardziej atrakcyjne. Mając to na uwadze, Zegarski wynajął specjalny autobus, który dowoził i odwoził uczniów (Grzybowski 2002: 143). Pomimo tego liczba uczniów w gimnazjum w Orłowie zmalała. Jednak o losie tej placówki przesądziła ostatecznie śmierć Teofila Zegarskiego 15 grudnia 1936 roku. W następnym roku prywatne gimnazjum uległo likwidacji (Grzybowski 2002: 143).

Jak się dowiadujemy, wczoraj po południu zmarł w Orłowie po dłuższej chorobie śp. dyr. Teofil Zegarski, właściciel i dyrektor gimnazjum koedukacyjnego w Orłowie. Zmarły zasłużył się wielce około rozwoju szkolnictwa polskiego na Pomorzu. Był on poniekąd organizatorem tego szkolnictwa. (...) Śmiało zaliczyć można go do najlepszych synów naszej ziemi (Sokolowska 2001: 49).

Po śmierci Zegarskiego budynek szkoły w Orłowie wraz z wyposażeniem przejęli jezuita, sprowadzeni przez Eugeniusza Kwiatkowskiego. Utworzyli w nim szkołę średnią ogólnokształcącą o świeckim charakterze (Molendowski 2011). Kadra pedagogiczna Gimnazjum i Liceum oo. Jezuitów w Gdyni składała się w części z nauczycieli zakonnych, w części zaś z osób świeckich. Wszyscy mieli wyższe wykształcenie oraz uprawnienia do nauczania w szkołach średnich (Grzybowski 2002: 142). Utworzona szkoła miała charakter elitarny. Mogli sobie na nią pozwolić tylko zamożni rodzice. Ubożsi w dalszym ciągu napotykali na bariery w dostępie do szkoły średniej. Trudną sytuację oświatową Gdyni pogłębiał brak żeńskiej szkoły średniej.

W połowie 1931 roku zaprzestała działalność Szkoła Handlu Morskiego i zwolniło się miejsce w nowo zbudowanym gmachu przy ul. Morskiej 79. Pojawiła się zatem szansa na utworzenie w centrum Gdyni kolejnej prywatnej ogólnokształcącej szkoły średniej. Powołany w tym celu został komitet organizacyjny Towarzystwa Szkoły Średniej (Grzybowski 2002: 145). Jego przedstawicielami byli: Komisariat Rządu w Gdyni, Bank Gospodarstwa Krajowego, Kuratorium Okręgu Pomorskiego oraz reprezentanci rodziców (Kański 1984: 179). Na czele komitetu organizacyjnego szkoły stanął Stanisław Trzciniecki. Doprowadził on do utworzenia nowego gimnazjum, które przyjęło nazwę Prywatne Męskie Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Gdyni. Rozpoczęło ono działalność 1 września 1931 roku. Wyposażenie szkoły w początkowym okresie było skromne, a kadra pedagogiczna niezbyt starannie dobrana. Stanowisko dyrektora tej placówki w marcu 1932 roku objął Józef Dubiecki (Kański 1984: 179). Dalsze zmiany w składzie grona pedagogicznego nastąpiły po zakończeniu roku szkolnego 1932/33. Stanowisko dyrektora szkoły objął prof. dr Józef Niemiec, nauczyciel matematyki, który kierował szkołą do września 1939 roku (Grzybowski 2002: 146). Sytuacja materialna Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej była nieco lepsza niż pozostałych szkół, gdyż było ono dotowane przez państwo oraz przez gminę miejską. Od roku szkolnego 1935/36 szkoła posiadała prawa szkoły państwowej. Rozwijała się też jej struktura organizacyjna. W roku 1937/1938, podobnie jak w innych średnich szkołach ogólnokształcących, utworzono w niej dwuletnie liceum ogólnokształcące o charakterze szkoły męskiej. Natomiast w roku 1937 Towarzystwo Szkoły Średniej utworzyło prywatne gimnazjum żeńskie (Kański 1984: 179). Przyczynił się do tego proces likwidacji Gimnazjum T. Zegarskiego w Orłowie i wynikająca stąd potrzeba zapewnienia możliwości kształcenia 34 dziewczętom uczęszczającym do tej szkoły. Organizacyjnie gimnazjum żeńskie było połączone z gimnazjum męskim (Grzybowski 2002: 146). Dążąc do rozwiązania problemów lokalowych szkoły, z inicjatywy dyrektora Niemca, przy poparciu władz miejskich, w 1938 roku przystąpiono do budowy nowego niezależnego budynku szkolnego, przy ul. Leśnej 27 (obecnie ul. Wolności) (Kański 1984: 182). Budowa szkoły ruszyła, ale wybuch wojny przerwał jej ukończenie.

Oprócz wspomnianych szkół ogólnokształcących w Gdyni powstawały szkoły zawodowe, gdyż szybki rozwój portu i miasta generował zapotrzebowanie na kadre techniczną dla przemysłu i rzemiosła oraz specjalności z zakresu handlu związanego

z gospodarką morską. Rozwój szkół gdyńskich przypadł na okres niezwykle trudny dla miasta i szkolnictwa polskiego. Ogólnokrajowy kryzys gospodarczy z przełomu lat 20. i 30. XX wieku pociągnął za sobą brak środków finansowych na budowę szkół, stąd większość z nich borykała się z trudnościami lokalowymi. Warto dodać, że Gdynia przed wojną nie posiadała państwowego gimnazjum ani liceum ogólnokształcącego (*Zmieniamy pisownię, zaniedbujemy szkolnictwo* 1936: 4).

Należy zwrócić uwagę na trudny do rozwiązania w tamtym okresie problem kształcenia dziewcząt na poziomie średnim w Gdyni. Budowa klasztoru dla sióstr zbiegła się z propozycją utworzenia w mieście średniej szkoły ogólnokształcącej dla dziewcząt. Do tego zachęcały urszulanki, biskup chełmiński Stanisław Okoniewski oraz ks. Teodor Turzyński (Grzybowski 2002: 146). Ministerstwo WRiOP obiecywało około 2 ha gruntu pod budowę przyszłego gimnazjum, a Bank Gospodarstwa Krajowego pożyczkę na budowę. W rezultacie Rada Generalna Unii Urszulanek Polskich zdecydowała o otwarciu nowego domu w Gdyni i uruchomieniu, z myślą o potrzebach w zakresie edukacji dziewcząt, czterech niższych klas rozwojowych gimnazjum i trzech klas przygotowawczych (Grzybowski 2002: 147). Siostry napotkały jednak trudności w uzyskaniu działki budowlanej, a pierwotny budynek szkolny okazał się zbyt drogi. Rada Generalna zdecydowała o zakupie budynku (w stanie surowym) w Gdyni przy ul. Pomorskiej (Banaś 1980: 92). Po ukończeniu prac budowlanych, 19 czerwca 1931 roku, rozpoczęły się zapisy do Gimnazjum Żeńskiego ss. Urszulanek w Gdyni. Warunkiem przyjęcia było zdanie egzaminu wstępnego. Duże zainteresowanie szkołą dla dziewcząt sprawiło, że Matka Generalna Cecylia Łubieńska podjęła decyzję o zakupie bliźniaczego budynku, przylegającego do ścian szkoły, znajdującego się w początkowej fazie budowy (Grzybowski 2002: 147). Podobnie jak pozostałe szkoły również Gimnazjum Żeńskie ss. Urszulanek borykało się z trudnościami lokalowymi. Budynek szkoły, choć jasny, dobrze oświetlony, wyposażony w kanalizację i centralne ogrzewanie, był zbyt ciasny na potrzeby placówki oświatowej. Przy gimnazjum zorganizowano internat dla kilku zamiejscowych uczennic (Grzybowski 2002: 148). Sytuacja lokalowa szkoły uległa poprawie na początku 1933 roku, kiedy oddano do użytku niewielką salę gimnastyczną. Gimnazjum wzbogaciło się również o świetlicę, gabinet na zbiory pomocy naukowych, pracownię fizyczno-przyrodniczą. Szkoła posiadała dobrze wyposażone pracownie: biologiczną i robót ręcznych oraz dwie sale rekreacyjne, gabinet lekarski i dentystryczny. W 1937 roku szkoła uzyskała właściwie urządzone boisko, nazywane „placem do gimnastyki”. W szkole zorganizowano bibliotekę dla uczniów i dla nauczycieli. Pomimo tego wizytujący szkołę urzędnicy kuratorium zalecali zmianę budynku na gmach w pełni dostosowany do potrzeb placówki oświatowej. Gimnazjum to, podobnie jak inne szkoły prywatne, utrzymywało się głównie z opłat uczennic. Realizowało program państwowego gimnazjum humanistycznego. W 1932 roku otrzymało niepełne prawa gimnazjum państwowego. Dopiero po przeprowadzeniu pierwszej matury w 1936 roku uzyskało pełne prawa szkoły państwowej. W 1937 roku, podobnie jak i w pozostałych średnich szkołach ogólnokształcących, przy szkole utworzono Prywatne Żeńskie Liceum Sióstr

Urszulanek. W 1939 roku odbyła się w nim pierwsza matura licealna (Grzybowski 2002: 147–148). Kadre pedagogiczną szkoły tworzyły w większości siostry zakonne oraz nieliczne nauczycielki świeckie. Urszulanki, realizując ustawowe cele nauczania, za kluczowe zagadnienie uznawały kształtowanie charakteru, akcentując potrzebę kształcenia nie tylko umysłu, ale też serca i woli. Przejawem tego miało być rozwijanie w uczennicach szlachetnych uczuć i zdolności poświęcenia się dla drugiego człowieka. Obok wychowania religijnego szkoła realizowała istotne cele wychowania społecznego, w tym patriotycznego (Grzybowski 2002: 149). Gimnazjum i Liceum ss. Urszulanek w Gdyni funkcjonowało do wybuchu II wojny światowej. Urszulanki wróciły do swojej szkoły dopiero po zakończeniu wojny.

Zakończenie

Rozwój omawianych szkół przypadł na okres niezwykle trudny dla miasta i szkolnictwa polskiego. Skutki kryzysu udało się załagodzić dzięki utworzeniu prywatnych szkół średnich – początkowo gimnazjów, a od 1937 roku także liceów ogólnokształcących. Ich sieć została ukształtowana w drugiej połowie lat 30., nie w pełni jednak zaspokajała potrzeby mieszkańców Gdyni (Grzybowski 2002: 150). Przedstawione szkoły w dość krótkim czasie zdołały skompletować kadre nauczycielską oraz pokonać wszelkie trudności lokalowe. Dzięki tym działaniom poziom nauczania większości z nich oceniany był przez ówczesne władze oświatowe jako wysoki (Jałomużny 2002: 139–151). Dalszy rozwój szkolnictwa w Gdyni w sposób dramatyczny przerwała II wojna światowa.

Bibliografia

- Araszkiewicz F., 1978, *Idealy wychowawcze II Rzeczypospolitej*, Warszawa.
- Bukowski A., 1979, *Gdynia. Sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura*, Wrocław.
- Czepczyńska E., 2016, *Kształtowanie się jednolitego systemu oświaty w II Rzeczypospolitej*, Studia Prawnicze KUL, Lublin.
- Garbowska W., 1976, *Szkolnictwo powszechne w Polsce w latach 1932–1939*, Wrocław.
- Grzybowski R., 2002, *Prywatne szkoły ogólnokształcące w Gdyni w latach 1920–1939*, w: *Szkolnictwo niepubliczne w Polsce i w Europie w XX wieku*, red. T. Jałomużny, W. Leżański, Łódź.
- Grzybowski R., 2016, *Szkic do portretu edukacji gdyńskiej: okoliczności powstania i rozwój szkół zawodowych w Gdyni w latach Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, nr 3–4.
- Gumuła T., Majewski S., 1994, *Prywatne szkolnictwo średnie ogólnokształcące w II Rzeczypospolitej – organizacja i zasięg społecznego oddziaływania*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, nr 36.
- Kareł B., 1968, *Rozwój oświaty i kultury w Gdyni w latach 1945–1966*, Gdynia. Seria popularno-naukowa „Pomorze Gdańskie” nr 5.
- Klich S.D.E., 2012, *Z dziejów gdyńskiej szkoły urszulanek*, „Zeszyty Gdyńskie”, nr 7.
- Mauersberg S., 1974, *Reforma szkolnictwa w Polsce w latach 1944–1948*, Warszawa.
- Pęcherski M., 1970, *Szkoła ogólnokształcąca w Polsce Ludowej*, Wrocław.

Polak H., 1978, *Szkolnictwo i oświata w Wolnym mieście Gdańsku*, Gdańsk.

Rocznik Statystyczny Gdyni 1937–1938, Gdynia 1938.

Rocznik Statystyczny Gdyni 1926–1939, Gdynia 1939.

Sokołowska M., 2001, *Gdynia w gazetach przez 75 lat*, Gdynia.

Trzebiatowski K., 1969, *Problem powszechności nauczania w Polsce w latach 1918–1931*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, nr 12.

Wapiński R. (red.), 1980, *Dzieje Gdyni*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.

Widernik M., 1977, *Polityczne oblicze Gdyni w latach 1920–1939*, Gdańsk.

Widernik M., 2016, *Szkolnictwo zawodowe w Gdyni w okresie międzywojennym*, w: *Gdynia. Sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura*, red. A. Bukowski, Wrocław.

Zmieniamy pisownię, zaniedbujemy szkolnictwo, 1936 „Torpeda”, nr 20.

Biogram

Karina Bogdaniuk-Sierant – Uniwersytet Gdański, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Pedagogiki, nauczyciel w szkole podstawowej. Zainteresowania: historia pedagogiki współpraca nauczyciela z rodzicami, praca z obcokrajowcem – zintegrowane nauczanie języka polskiego.

Karina Bogdaniuk-Sierant – University of Gdańsk, Faculty of Social Sciences, Institute of Pedagogy, primary school teacher. Interests: history of pedagogy, cooperation between the teacher and parents, work with a foreigner – integrated teaching of the Polish language.